

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Філологічний факультет

Кафедра сучасної української мови

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
АСИСТЕНТСЬКА ПРАКТИКА

Освітньо-професійна програма	Українська мова та література
Спеціальність	035 Філологія
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Рівень вищої освіти	другий магістерський
Факультет	філологічний
Мова навчання	українська

Розробник: Шабат-Савка Світлана Тарасівна – доктор філологічних наук, професор кафедри сучасної української мови.

Профайл викладача:

<https://scholar.google.com.ua/citations?user=LvzPp3sAAAAJ&hl=uk>.

Контактні телефони: +380507038586

E-mail: s.shabat-savka@chnu.edu.ua; shabat-savka@ukr.net

Консультації онлайн-консультації (середа, 13.00 – 14.30 год.)

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Асистентська практика для студентів спеціальностей „Філологія (українська мова та література)” є обов’язковим компонентом освітньо-професійної програми другого магістерського рівня і має на меті набуття студентом професійних вмінь та навичок на посаді викладача.

Практика забезпечує поєднання теоретичної підготовки майбутніх викладачів філології з їх практичною педагогічною діяльністю в умовах вищих навчальних закладів та зорієнтована на поглиблення знань, набутих у процесі навчання, та підготовку магістрантів до самостійної професійної діяльності. Водночас асистентська практика має комплексний характер і передбачає забезпечення фахової діяльності за такими напрямками роботи: навчально-методичний – підготовка магістранта до викладання базових, професійно-орієнтованих дисциплін зі спеціальності та засвоєння особливостей методик їх викладання у ВНЗ; організаційно-виховний – знайомство магістранта з організацією виховної роботи в академічній групі; науково-дослідний – підготовка магістранта як майбутнього науковця-дослідника.

Під час практики студенти-магістранти отримують можливість набувати практичних навичок проведення занять, удосконалювати особистісний стиль викладання, брати участь в організаційно-виховній та науково-дослідній роботі кафедри сучасної української мови. У процесі практики магістранти вчать: планувати і проводити семінарсько-практичні заняття (за фахом магістранта), здійснювати їх аналіз та самоаналіз; планувати і проводити виховну роботу зі студентською групою; планувати науково-дослідну роботу, узагальнювати отриману в процесі практики інформацію у вигляді наукової доповіді, статті, реферату; презентувати результати науково-дослідної роботи в процесі виступу на студентській науково-практичній конференції.

2. Мета навчальної дисципліни – формувати готовність магістрантів до викладацької діяльності в закладах загальної середньої освіти, у закладах професійної освіти, закладах фахової передвищої освіти та в закладах вищої освіти, дати основи практичних умінь для роботи зі студентською молоддю в аудиторії, у заходах наукового та культурно-просвітницького зразка, забезпечити належні умови проходження практики в очному та дистанційному форматі.

3. Пререквізити. Теоретичною базою проходження асистентської практики є навчальні курси: «Сучасна українська мова: синтаксис»; «Сучасна українська мова: морфологія»; «Сучасна українська мова: лексикологія», «Досягнення і проблеми українського мовознавства», «Методологія та організація наукових досліджень», «Методика викладання української мови у ВШ», «Магістерський семінар з сучасної української мови».

4. Результати навчання

Інтегральна компетентність: здатність розв’язувати складні задачі і проблеми в галузі лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає проведення

досліджень та / або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

ЗК-2 Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК-8 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК-9 Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Фахові компетентності:

ФК-2 Здатність осмислювати літературу як полісистему, розуміти еволюційний шлях розвитку вітчизняного і світового літературознавства.

ФК-6 Здатність застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації для вирішення професійних завдань.

ФК-10 Здатність визначати сутність і психолого-педагогічні основи процесів навчання й виховання, зміст мовної освіти в ЗВО України

Програмні результати навчання:

ПР-1 Оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення.

ПР-2 Упевнено володіти державною та іноземною мовами для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати досліджень державною та іноземною мовами.

ПР-3 Застосовувати сучасні методики і технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості дослідження в конкретній філологічній галузі.

ПР-5 Знаходити оптимальні шляхи ефективної взаємодії у професійному колективі та з представниками інших професійних груп різного рівня.

ПР-11 Здійснювати науковий аналіз мовного, мовленнєвого й літературного матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням доцільних методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних.

ПР-13 Доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань, власну точку зору на них та її обґрунтування як фахівцям, так і широкому загалу, зокрема особам, які навчаються.

ПР-15 Обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного лінгвістичного чи літературного матеріалу.

ПР-19 Проектувати, конструювати, організовувати й аналізувати власну педагогічну діяльність, опановувати сучасні технології програмно-методичного забезпечення філологічних дисциплін у процесі викладання української мови та літератури в закладах освіти.

У результаті проходження асистентської практики студенти повинні:

знати:

- сутність процесів навчання й виховання, їхні психолого-педагогічні основи;
- найновіші напрями сучасних мовознавчих досліджень у різних галузях лінгвістики й використовувати їх у процесі професійної діяльності;
- шляхи вдосконалення майстерності викладача й способи самовдосконалення;
- основні етапи розвитку українського мовознавства;
- дидактику навчальної дисципліни;
- нові технології навчання;
- методи формування навичок самостійної роботи, розвиток творчих здібностей і логічного мислення студентів;
- методологію викладання української мови у вищій школі;
- закономірності побудови наукового тексту на фонетичному, лексичному, морфологічному та синтаксичному рівнях;

розуміти:

- безпосередній зв'язок асистентської практики з майбутньою професійною діяльністю;
- українське мовознавство як сучасну антропозорієнтовану суспільну дисципліну, що має зв'язок зі шкільною лінгводидактикою;
- динаміку лінгвометодичних досліджень та їхнє оптимальне використання у професійній діяльності;
- методи й прийоми укладання завдань, вправ, тестів із різних тем;
- послідовність етапів виконання викладацької роботи під час лекції та практичного заняття;
- важливість в умовах дистанційного навчання використання комп'ютерів та мережі Інтернет в освітньому процесі;
- відповідальність за результати та достовірність проведених наукових досліджень;

уміти

- проектувати, організовувати й аналізувати педагогічну діяльність;
- вільно оперувати сучасною дидактичною термінологією;
- здійснювати пошук навчально-методичних джерел, використовуючи найновіші бібліографічні дані;
- планувати навчальні заняття відповідно до навчального плану закладу й на основі його стратегії;
- аналізувати останні дослідження та публікації, у яких започатковано розв'язання методичної проблеми;
- забезпечувати міждисциплінарні зв'язки курсу з іншими дисциплінами;
- складати план лекційного і практичного заняття;
- логічно й послідовно викладати зміст матеріалу з опертям на знання та досвід студентів;
- використовувати релевантні навчальні й технічні засоби для ефективного подання матеріалу в лекції чи практичному занятті;
- організовувати навчальну діяльність студентів, керувати нею й оцінювати її результати;
- об'єктивно оцінювати результати знань, уносити корективи в процес навчання;

- володіти методикою проведення заняття із застосуванням мультимедійних засобів навчання;
- робити презентацію й адекватно її використовувати на заняттях;
- організувати науковий дискурс зі студентами та викладачами кафедри (наукові конференції, засідання наукового гуртка з української мови)
- проводити позаавдиторні заходи (творчі проєкти, літературно-мистецькі вечори)
- застосовувати набуті знання для подальших лінгводидактичних та наукових досліджень.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	2	3	12	360							залік
Заочна	2	3	12	360							залік

5.2. Дидактична карта асистентської практики

5.2.1. Навчальна робота:

- ознайомлення зі структурою і складом кафедри та системою роботи її професорсько-викладацького колективу;
- планування навчально-виховного процесу та проведення занять і позаавдиторних заходів;
- проведення відкритих лекцій та практичних занять;
- відвідування лекцій та практичних занять викладачів кафедри, наукових керівників, інших студентів-практикантів для накопичення педагогічного досвіду;
- складання індивідуального плану лекції та практичного заняття з розгорнутим визначенням мети, завдань та етапів пари;
- виготовлення дидактичного матеріалу до занять;
- підготовка відеопрезентацій для лекційних та практичних занять;

- проектування необхідного унаочнення (презентації) викладацької роботи.
- перевірка письмових робіт студентів;
- проведення додаткових занять із студентами;
- відвідування й аналіз пар викладачів за схемою;
- оптимальне використання традиційної та сучасної наочності, новітніх інформаційних технологій для представлення в очному та дистанційному форматі;
- участь у роботі кафедри та в обговоренні підсумків асистентської практики;
- захист матеріалів практики та звіту.

5.2.2. Виховна робота:

- проведення організаційно-педагогічної роботи зі студентами;
- підготовка позааудиторного заходу в групі, у форматі кафедри чи факультету;
- відвідування та аналіз позааудиторних заходів інших студентів-практикантів;
- підготовка цікавої інформації (новинки українського мовознавства; портрети українських мовознавців тощо) на фейсбук-сторінку кафедри сучасної української мови;
- співпраця з наставником академгрупи;
- складання психолого-педагогічної характеристики групи.

5.2.3. Науково-дослідна робота:

- вивчення наукової та методичної літератури для вдосконалення педагогічної діяльності;
- визначення на основі методів науково-педагогічного пошуку стану певної актуальної проблеми методичного та психолого-педагогічного характеру (спостереження, тестування, експеримент);
- виконання індивідуальних дослідницьких завдань (збирання фактичного матеріалу для написання своєї наукової роботи);
- застосування адекватних методів дослідження для виконання індивідуального дослідницького завдання під час практики за обраною лінгводидактичною проблематикою та якісне оформлення підсумків дослідження (реферат, звіт);
- організація та проведення засідання наукового гуртка з української мови.

6. Система контролю та оцінювання

6.1. Вимоги до звітної документації

1. Індивідуальний план роботи студента під час асистентської практики (з помітками про виконання кожного виду роботи та оцінкою керівника практика, викладача-консультанта, наставника академгрупи).
2. Щоденник-звіт з асистентської практики.
3. Розгорнуті плани-конспекти двох залікових занять (лекція і практичне заняття, зі зразками дидактичного та наочного матеріалу) з оцінками викладача та керівника практики.

4. Опорний конспект 4 пробних лекцій та практичних занять.
5. Аналіз 4 відвіданих занять, що їх проводять викладачі та студенти-практиканти.
6. Конспект одного позааудиторного заходу, проведеного й самостійно організованого зі студентами філологічного факультету (очний чи дистанційний формат), представлена на фейсбук-сторінці інформація про історію кафедри, про відомих українських лінгвістів, новинки українського мовознавства.
7. Аналіз одного відвіданого позааудиторного заходу.
8. Сформована робоча програма спецсемінару для студентів-філологів (за темою магістерської роботи).
9. Психолого-педагогічна характеристика академічної групи.
10. Звіт щодо виконання індивідуального плану роботи магістранта кафедри (зазначити характер й обсяг виконаних завдань, викласти результати своєї педагогічної діяльності, аргументувати висновки, сформулювати власні пропозиції, зауваження та побажання щодо організації практики).

6.2. Форма підсумкового контролю: захист.

7. Критерії оцінювання результатів навчання з асистентської практики

Оцінювання рівня та якості знань студентів здійснюється із врахування індивідуальних особливостей студентів і передбачає диференційований підхід в його організації.

Оцінку «відмінно» («А») отримують студенти, які набрали загальну суму балів 90–100 від максимальної кількості можливих. При цьому студенти:

- сумлінно і грамотно виконали педагогічні, наукові та виховні завдання, досягли очікуваної мети, критично оцінують лекції та практичні заняття своїх колег;
- демонструють глибокі знання при проведенні відкритих та пробних занять;
- логічно й послідно викладають теоретичний і практичний матеріал;
- провели на високому рівні відкриті заняття;
- виявили поглиблене розуміння актуальних проблем сучасного українського мовознавства, його досягнень і перспектив у контексті лінгводидактики;
- вільно оперують фактологічною джерельною базою, оволоділи відповідною методичною термінологією;
- представили звітну документацію; кваліфіковано, з використанням матеріалів додаткової літератури схарактеризували свою методичну проблему;
- провели позааудиторний захід і подали інформацію про історію кафедри чи новинки в галузі української лінгвістики в соцмережі;
- продемонстрували робочу програму зі спецсемінару за темою своєї магістерської роботи, мають мультипрезентацію свого наукового дослідження.

Оцінку «добре» («В») отримують студенти, які набрали загальну суму балів 80–89 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- сумлінно виконали педагогічні, наукові та виховні завдання, критично оцінують лекції та практичні заняття своїх колег;
- демонструють глибокі знання при проведенні відкритих та пробних занять;
- провели на високому рівні відкриті заняття;
- виявили поглиблене розуміння актуальних проблем сучасного українського мовознавства, його досягнень і перспектив у контексті лінгводидактики;
- вільно оперують фактологічною джерельною базою, оволоділи відповідною методичною термінологією;
- представили звітну документацію; кваліфіковано, з використанням матеріалів додаткової літератури схарактеризували свою методичну проблему;
- провели позааудиторний захід;
- не подали інформацію про історію кафедри чи про новинки в галузі української лінгвістики в соцмережі;
- не представили робочу програму зі спецсемінару за темою своєї магістерської роботи;
- не мають мультипрезентації свого наукового дослідження.

Оцінку «добре» («С») отримують студенти, які набрали загальну суму балів 70–79 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- частково виконали педагогічні, наукові та виховні завдання, критично оцінують лекції та практичні заняття своїх колег;
- демонструють поверхневі знання при проведенні відкритих та пробних занять;
- не виявили поглибленого розуміння актуальних проблем сучасного українського мовознавства, його досягнень і перспектив у контексті лінгводидактики;
- не оперують фактологічною джерельною базою методики викладання української мови у вищій школі, не оволоділи відповідною методичною термінологією;
- представили звітну документацію; сумлінно, з використанням матеріалів додаткової літератури схарактеризували свою методичну проблему;
- провели позааудиторний захід;
- не подали інформацію про історію кафедри чи про новинки в галузі української лінгвістики в соцмережі;
- не представили робочу програму зі спецсемінару за темою своєї магістерської роботи;
- не мають мультипрезентації свого наукового дослідження.

Оцінку «задовільно» («D») отримують студенти, які набрали загальну суму балів 60–69 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- частково виконали педагогічні, наукові та виховні завдання, критично оцінюють лекції та практичні заняття своїх колег;
- демонструють поверхневі знання при проведенні відкритих та пробних занять;
- не виявили поглибленого розуміння актуальних проблем сучасного українського мовознавства, його досягнень і перспектив у контексті лінгводидактики;
- не оперують фактологічною джерельною базою методики викладання української мови у вищій школі, не оволоділи відповідною методичною термінологією;
- представили звітну документацію;
- частково схарактеризували свою лінгвометодичну проблему;
- не провели позааудиторний захід;
- подали інформацію про історію кафедри чи про новинки в галузі української лінгвістики в соцмережі;
- не представили робочу програму зі спецсеминару за темою своєї магістерської роботи;
- не мають мультипрезентації свого наукового дослідження.

Оцінку «задовільно» («Е») отримують студенти, які набрали загальну суму балів 50-59 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- частково виконали педагогічні, наукові та виховні завдання;
- не вміють критично аналізувати лекції та практичні заняття своїх колег;
- демонструють поверхневі знання при проведенні відкритих та пробних занять;
- не виявили поглибленого розуміння актуальних проблем сучасного українського мовознавства, його досягнень і перспектив у контексті лінгводидактики;
- не оперують фактологічною джерельною базою методики викладання української мови у вищій школі, частково оволоділи відповідною методичною термінологією;
- представили звітну документацію;
- не провели позааудиторний захід;
- не відвідували лекцій та практичних занять викладачів-консультантів та студентів-практикантів;
- не подали інформацію про історію кафедри чи про новинки в галузі української лінгвістики в соцмережі;
- не представили робочу програму зі спецсеминару за темою своєї магістерської роботи;
- не мають мультипрезентації свого наукового дослідження.

Оцінку «незадовільно» («FX») з можливістю повторного складання отримують студенти, які набрали загальну суму балів 35–49 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- не виконали педагогічні, наукові та виховні завдання;
- не вміють проаналізувати лекції та практичних занять;

- демонструють часткові знання при проведенні відкритих та пробних занять;
- не оперують фактологічною джерельною базою методики викладання української мови у вищій школі, не оволоділи відповідною методичною термінологією;
- відгуки керівника практики негативні;
- відсутня звітна документація;
- не провели позааудиторний захід;
- не відвідували лекцій та практичних занять викладачів-консультантів та студентів-практикантів;
- не подали інформацію про історію кафедри чи про новинки в галузі української лінгвістики в соцмережі;
- не представили робочу програму зі спецсеминару за темою своєї магістерської роботи;
- не мають мультипрезентації свого наукового дослідження.

Оцінку «незадовільно» («F») з обов'язковим повторним проходженням практики отримують студенти, які набрали загальну суму балів 1–34 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- погано володіють теоретичними знаннями;
- не виконали завдань асистентської практики;
- не відвідували лекцій та практичних занять викладачів-консультантів та студентів-практикантів;
- не вміють проаналізувати лекції та практичних занять;
- не оперують фактологічною джерельною базою методики викладання української мови у вищій школі, не оволоділи відповідною методичною термінологією;
- не провели позааудиторний захід;
- не представили робочу програму зі спецсеминару за темою своєї магістерської роботи;
- відгуки керівника практики негативні;
- відсутня звітна документація.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС
(для 6 курсу)

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю

		повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

8. Рекомендована література

8.1.Базова (основна)

1. Артемова Л. В. Педагогіка і методика вищої школи : навчально-методичний посібник (для викладачів, аспірантів, студентів магістратури]. К. : Кондор, 2008. 272 с
2. Асистентська практика магістрів філології: щоденник-звіт / укл. Н. Гуйванюк, О. Кульбабська. Чернівці, 2012. 120 с.
3. Біляєв О. М. Лінгводидактика рідної мови: навч.-метод. посіб. К., 2005. 180 с.
4. Вища освіта в Україні : навч. посіб. / В. Г. Кремень, С. М. Ніколаєнко, М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, А. М. Гуржій, М. З. Згуровський, К. М. Левківський, В. Л. Петренко, В. П. Погребняк; за ред. В. Г. Кременя, С. М. Ніколаєнка. К. : Знання, 2005. 327 с.
5. Вітвицька С. Основи педагогіки вищої освіти : підруч. для студ. магістратури. К. : Центр навчальної літератури, 2016. 384 с.
6. Дороз Н. Ф. Методика викладання української мови у вищій школі : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2008. 176 с
7. Караман С. О. Методика навчання української мови в гімназії: [навч. посіб.]. К., 2000. 272 с.
8. Кульбабська О. В., Шатілова Н. О. Крок у професію. Методика навчання української мови у вищій школі. Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федькоича, 2022. 384 с.
9. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах: [підр. для студ. філ. фак.] / [М. І. Пентиліук, С. О. Караман, О. В. Караман та ін.] ; за ред. М. І. Пентиліук. К., 2004. 400 с.
10. Пентиліук М. І., Окунович Т. Г. Методика навчання української мови в таблицях і схемах. К.: Ленвіт, 2010. 126 с.
11. Пентиліук М. І., Окунович Т. Г. Сучасний урок української мови. Х., 2007. 176 с.
12. Подлевська Н. В. Методика викладання сучасної української літературної мови у вищому навчальному закладі : методичні рекомендації до вивчення дисципліни для студентів спеціальності «Українська мова та література» (ОКР «магістр»). Хмельницький : ХНУ, 2013. С. 87–93.
13. Семенов О. Урок української мови у вимірах педагогічної дії: навч.-метод. посіб. Суми, 2015. 232 с.
14. Скар О. Модернізація форм і методів навчання студентів у контексті кредитно-модульної системи. Вища школа. 2006. № 3. С. 33–45.

15. Словник-довідник з української лінгводидактики [Текст] : [навч. посіб.] / [О. Горошкіна, Н. Єсаулова, О. Лук'янченко, Н. Мордовцева та ін.]; за ред. М. Пентилюк. К., 2003. 149 с.

8.2. Допоміжна література

1. Горошкіна О. М. Лінгводидактичні засади навчання української мови в старших класах природничо-математичного профілю: монографія. Луганськ, 2004. 362 с.
2. Груба Т. Реалізація функціонально-комунікативного підходу у процесі формування мовної особистості. Нова педагогічна думка. 2011. № 3. С. 57–59.
3. Кирилюк З. В. Концепція літературної освіти в 12-річній загальноосвітній школі (Проект). Дивослово. 2002. № 4. С. 59–65.
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та сучасні перспективи ; під заг. ред. О. В. Овчарук. К. : К. І. С., 2004. 112 с.
5. Кульбабська О. В. Крок у професію. Щоденник-звіт із асистентської практики магістрантів-філологів : навч. посібн. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 160 с.
6. Культура фахового мовлення : [навчальний посібник / за редакцією Н. Д. Бабич]. Чернівці : Книги – ХХІ, 2006. 496 с.
7. Володько В. Педагогічна система навчання: теорія, практика, перспективи : [навч.-метод. посіб.]. К. : Педагогічна преса, 2000. 148 с.
8. Плиско К. М. Теорія і методика навчання української мови в середній школі. Х., 2003. 86 с.
9. Семенов О. Удосконалення професійної компетентності майбутнього вчителя української мови і літератури. Українська література в загальноосвітній школі. 2006. №8. С. 49-53.
10. Туркевич О. Методика викладання української мови як іноземної: основні тенденції становлення терміносистеми протягом 90-х років ХХ століття. *Studia ukrainica Posnaniensia. Zeszyt 1. Poznan*, 2013. С. 231–237.
11. Мистецтво бути викладачем: практич. посіб. / А. Брінклі, Б. Десанте, М. Флемм, та ін. ; за ред. О. І. Сидоренка. К. : Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2003. 144 с.
12. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2007. 232 с.
13. Практика в системі фахової освіти вчителя-словесника : навч. посіб. для студ. ВНЗ / О. М. Семенов ; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих АПН України, Глухів. держ. пед. ун-т ім. Олександра Довженка. К. : Фенікс, 2008. 285 с.
14. Семенов О. М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури : монографія. Суми : Мрія-1, 2005. 404 с.

9. Інформаційні ресурси

1. Дистанційне навчання. Державний стандарт базової і повної середньої освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 року. Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
2. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів: Українська мова. 5–9 класи. *Режим доступу:* <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
3. <http://learningapps.org/> – онлайн сервіс, який дозволяє створити інтерактивні вправи;
4. <http://puzzlecup.com/crosswordru> – сайт для створення ребусів та кросвордів.
5. <https://www.thinglink.com/> - дозволяє створювати мультимедійні плакати;
6. <http://www.jigsawplanet.com> – створення навчальних пазлів.